

Det läsande maskulinets etymologi; eller – varför pojkar inte läser

Många undersökningar visar att pojkar läser betydligt mindre än flickor. Varför är det så? Juhani Brander reflekterar kring frågan.

YLE rapporterade för några år sedan om en undersökning där man kartlagt 17-åringars ordförråd. Enligt undersökningen hade de ungdomar som läste på fritiden ett ordförråd på i medeltal 50 000–70 000 ord.

De unga som varken läste på s̄ca. 15 000–17 000 ord.

Jag slår vad om min värdsliga egendom (vilket i praktiken innebär obskyr konceptkonst och böcker som föraktas av den stora massan), att den senare gruppen till 98% är pojkar. För sanningen är att pojkar inte läser. I själva verket läser pojkar så lite att man av statistiken får intrycket att de överhuvudtaget inte ens kan läsa.

Läsmotivationen bland finländska 10-åringar var i den studie som YLE rapporterade om näst s̄mst. I högsta dieåldern befinner sig flickor åtminstone ett och ett halvt år före pojkar i läsandet. Var femte 15-åriga pojke är en så kallad "svag läsare".

En följd av att inte läsa är perspektivlöshet. I takt med att läskunnigheten avtar, och därigenom även allmänbildningen, avtar även förmågan att urskilja olika nyanser i nyheter och talspråk. För dem som inte kan läsa mediekritiskt och, så att säga, mellan raderna, innebär detta en värld av nya hotbilder.

Lakoniskt kan man konstatera: om man inte förstår världen, så förstår man inte heller sig själv.

Varningsklockorna borde ha ringt senast för några år sedan då det av den då nyligen utkomna PISA-undersökningen framgick att skillnaden mellan flickor och pojkar i Finland när det gäller läsande var den största bland OECD-länderna.

Flickorna har hunnit ikapp och spurtat förbi pojkarna till och med i matematiken, som alltid varit pojkarnas styrkeområde. Nu är den inte längre ens de pojkantagnas styrka.

De som bäst behärskade naturvetenskaperna var även de till största delen flickor. Gällande läskunnighet var de finländska flickorna bäst bland de länder som ingick i undersökningen. Enligt vissa uppskattningar kommer två tredjedelar av flickorna att avlägga en högskole-examen, medan endast en tredjedel av pojkarna uppskattas göra det. Jag tippar att mängden pojkar är högt över-skattad.

Bristen på läs- och skolmotivation har förklarats med hänvisning till nätets och spelkulturens stora betydelse.

Jag upplever att denna förklaring är giltig, men även komisk: mängden pojkar som ivrade för läsning och skola var i min egen barn- och ungdom lika liten som den är nu.

Det var 1980-tal, hockeyfrillans och jeanshalarens tidevarv. Varken internet eller spelkonsoler fanns då. Vissa tog traktorn till diskot.

Pojkarna läste inte en rad, för det var inte passande och framförallt var det på inget sätt manligt.

Samma gäller än idag. Enligt ungdomsforskaren **Tarja Tolonen** är det svårt att vara en framgångsrik pojke i skolan, eftersom ens street-cred försvagas. En pojke som ses som en hikipinko (plugghäst) eller nörd kan uppleva olika förtrycks- och diskrimineringsmekanismer i eller utanför skolan, vilket i sin tur säger något om våra kulturella värderingar överlag.

Summa summarum: den främsta orsaken till pojkars bristande intresse för läsning är den "toxiska maskuliniteten". Mången maskulin har förgiftats utan att veta om det själv. Eftersom jag själv tillhör de ytterst förgiftade maskulinernas sort, vet jag vad jag talar om.

Jag har vuxit upp i killgäng och deltagit i de mest motbjudande manliga initieringsriter bara och endast för att bevisa att jag är en man också på andra sätt än genom mitt biologiska kön.

Jag har tävlat mot andra män genom idrott, våld, kvinnor, sprit, skrävlande och annan allmän dumhet, men aldrig med att jag har läst alla **Edith Södergrans** och **Tomas Tranströmers** dikter.

Utifrån den hegemoniska maskulinitetens perspektiv är läsande i alltför liten grad manligt och i alltför hög grad kvinnligt.

De flesta män anser att läsande, framförallt av skönlitteratur, är en onödig syssla. Varför på ett närmast perverst sätt försjunka i en sådan tvivelaktig konstighet som i värsta fall kan ha att göra med element som är skadliga för maskuliniteten?

Professor **Juha Siltalas** perspektiv stöder påståendet: "Fram tills våra dagar har pojkars överlevnadsknep gallrats genom att de förnekats känslomhet, öppenhet, sårbarhet och empati. De tillåtna känslorna som kvarstår är aggressivitet, med vars hjälp man åtminstone kan dra en gräns mellan sig själv och andra samt omvandla sitt eget illamående till handling"

Varför alltså läsa, om man måste vara arg hela tiden? Om inte annars, så av terapeutiska skäl. För mig personligen, erbjöd läsandet redan som barn en frihet från den annalkande manligheten.

Då jag läste **Edward Ellis Nopsajalka**-serie eller **Karl Mays** äventyrsromaner var jag för en stund befriad från

frågan om vem som idag hoppar från taket, pissar mot ett elstaket eller klarar av att sitta längst i en myrstack. Ingen behövde få stryk och inga flickor måste avskys bara för att de var flickor. Det senare förföll jag inte till, eftersom min bästa vän var en flicka. Allt annat gjorde jag så fullt ut som jag bara kunde.

Jag var alltså en ganska toxisk kille, för vilken läsandet var det bästa botemedlet.

Jag lärde mig att dölja mitt läsande, för hade det avslöjats att jag var en läsande pojke, skulle det ha skadat mig. Detta fortsatte ända till början av 2000-talet, då jag gjorde lumpen.

Jag fann inte ett kamratskap med de andra beväringarna, som använde all sin fritid till att läsa porrtidningar, se på massunderhållning på TV, masturbationsserier, flottig sexism och förljugna historier om hjältemodiga kvinnoäventyr.

Jag marscherade bokstavligen till garnisonens bibliotek. Bibliotekarien blev till sig av att någon överhuvudtaget steg in genom dörren. Hon var övertygad om att jag letade efter kantine. Jag svarade att jag letade efter böcker. Hon trodde mig inte. Vi debatterade om saken en stund. Inte kommer någon någonsin hit, sade hon avmätt. Jag tröstade henne med att intyga att jag skulle besöka biblioteket så länge som min beväringstid varade. Jag höll mitt ord.

Problemen dök upp först på baracken. Att jag i beväringarnas stuga läste stora "feminister" som **James Ellroy**, **Norman Mailer** eller **Philip Roth**, var tydligen tillräckligt för att jag av några latmaskar och pojkar från landet skulle misstänkas – "på skämt" – för att vara bög.

Detta roade mig eftersom jag trots allt var en av de få i vår stuga som hade en flickvän. Jag hade ingen aning om att läsande var bögaktigt, fast det knappast var det som det på riktigt handlade om. Det var bara något som inte passade in i mannens roll.

Trots allt fitteri slutande jag inte läsa, utan läste desto mera. Med årens lopp blev läsandet för mig ett yrke i offentligheten, en privat besatthet och en med ikarosaktig moral lastad flygfärd mot solen, om och om igen.

Juhani Brander är litteraturkritiker, kolumnist och essäist. Till sin utbildning är Brander filosofie magister.

HANNES NYKÄNENS AFORISMER

Vilken är mänsklighetens mest förödande föreställning? Det är säkerligen omöjligt att peka ut någon enskild; det finns så många. Men det finns en föreställning som nog sticker ut som en av de värre: föreställningen att 'vi' har rätt gentemot 'dem.' Alla gruvligheter i mänsklighetens historia har ackompanjerats av illusionen att 'vi' är berättigade i det vi gör 'dem.' Det är karakteristiskt för den som är förhäxad av något vi att hon är helt oförmögen att tänka i andra termer än de som konstituerar det vi hon identifierar sig med. Det är skrämmande hur moraliskt korrupta och intellektuellt sett idiotiska tankar som vi-euforin föder. Så har t.ex. flera filosofer, dessa den klara tankens riddare, ansett att den tyska kulturen är korrupt därför att den gav upphov till nazismen. Vad är det för idé att alls säga någonting här? - För dig som inte ännu förlorat dig i något vi: Kom ihåg att där något vi står och ropar ut sin ideologi, där finns inte sannfärdigheten.